

§ tiskového zákona zbraní proti literární kritice

V tomto čísle naleznou čtenáři „opravu“ p. Em. z Lešehradu. Uveřejnil jsem ji úmyslně, ačkoliv nevyhovuje ani formálním požadavkům zákona — jako smutný dokument literární kultury české: spisovatel hájí se proti kritikovi paragrafem, k němuž berou v poslední době útočiště hlavně farní úřady! Aby nebylo tedy pochyby, opakuju tu veřejně p. Lešehradovi, co jsem mu napsal v listě: že jeho překlady jsou špatné a že místo tří dokladů p. Šimkových mohl bych mu jich dodat třicet, kdyby věc za to vůbec stála. Doufám, že do příštího čísla obdržím od něho „opravu“ roztomilého úředního stylu: Není pravda, že moje knížka jest špatná, nýbrž spíše jest pravda, že moje knížka jest dobrá.

Březinova básnická kniha Ruce

vyšla nedávno v 2. vydání v Kosterkově Symposionu, mnohem levnějším než původní vydání s kresbami Bílkovými. Pozdravujeme vřele tuto novou edici mohutné básnické symfonie Březinovy, nejkładnějšího snad jeho díla, knihy velikého Ospravedlnění.

V Národopisném museu československém

v Kinské vystavuje právě pí Jedličková z Tábora, jedna z nejhorlivějších a nejšťastnějších našich sběratelek, která se účastnila již Národopisné výstavy r. 1895, velmi pěknou sbírku výšivek blatských a kozáckých. Jest rozkoší projíti těmito dvěma přízemními místnostmi a zahloubat se do barevného plápolu, odvažovat smělost i diskretnost, s nimiž jsou vyrovnávány a zharmonisovány barevné tóny na těchto jihočeských krojích. Všecko svítí, hýří, kvete i mihotá se na těchto vyšíváných sukních, fěrtoších a plenách, postříkaných někde perličkovými cetskami, šněrovačkách i oprýmovaných kabátčích. Jest to lázeň pro oko, unavené velkoměstskou suchou vápennou šedí, i připomínka estetickému citu, že leží tu mnohý koloristický podnět pro výtvarníka, který čeká jen, aby byl zvednut a domyšlen a docítěn. Přichází již dnes doba, kdy tyto poklady, ceněné a rozebrané posud jen se stanoviska národopisného, začínají býti nazírány okem uměleckým a estetickým: vidí se, jaké bohatství umělecké síly i uměleckého vkusu jest zde složeno, cítí se stále intenzivněji, že o tento podklad musí se opřít i naše moderní hnutí umění aplikovaných, jako se opírá o něj všude tam v cizině, kde nalézá takovou lidovou minulost, předem v Rusku. Staré umění lidové pracovalo bezděky týmiž zásadami poctivosti a účelné zákonnosti, týmž jemným vkusem a taktem, touž výtvarnou intuíci, které založily slávu moderních obroditelů uměleckého průmyslu v cizině; tvořilo z vnitřních možností materiálu a z jeho charakteru a proto stylově, a obdivuhodný jest takt jeho, s jakým dovedlo býti spravedlivé a neznásilňovatí ho. Právě klasické kusy zákonné krásy naleznou se v starších kusech lidového umění. I výstavka blatská a kozácká má jich několik. Byl jsem jimi přímo okouzlen:

jaké diskretní umění, jaký takt, jaká přísná, nemalicherná krásá! Jaká distinkce vkusu a jaký jemnocit, přímo básnický, při vši odvážnosti a smělosti! Novější kusy naproti tomu nemívají již toho bezpečného vkusu, který neopouštěl lidového umělce ani na ostří nože a dovedl šťastně odvážit a vytěžit harmonický účín i z živlů velmi protiběžných, a propadávají již leckdy křiklavé pestrosti. Bylo to opravdové tajemství aristokratického vkusu uměleckého, nad nímž se tu zavřely bezohledné vlny novějších časů.

Pěkné slovo o kulturních povinnostech dělnictva

nalezla socialistická revue Akademie ve svém květnovém čísle. Ve článku *Divadla* referuje se o divadelních představeních, pořádaných na oslavu dělnického svátku 1. května, a píše se: „Volba her, návštěva i průběh těchto představení odpovídaly vesměs významu dne. Tím spíše sluší se zarazit nad tím, že jsou dělníci socialisté, kteří odpoledne prvního máje mohli si dát zahrát ve Vinohradském divadle Jarní vánek, operetu, k níž jest podkladem nejtriviálnější fraška, proniknutá nehlubším materialismem měšťácké požívavosti. Tak jako jsou v politickém a sociálním životě věci, při nichž sociální demokracie neuzavírá kompromisů a úzkostně střeží svůj charakter na rozdíl od stran buržoasních, tak měla by i ve věcech kulturních zavládnout v řadách uvědomělého dělnictva podobná citlivost. Bavit se špatným, triviálním, ryze měšťáckým způsobem v den prvního máje, není to horším prohrěšením se proti velikému ideálu socialismu nežli nějaký taktický přehmat v politickém boji?“

Druhý český sjezd protialkoholní

konán byl v Praze 10. a 11. června [1908] a proneseno bylo na něm nejedno pěkné, statečné slovo, zvláště drem Foustkou a prof. Masarykem. Není pochyby, že pravé jméno přemnohé naší bídy hospodářské, politické, kulturní i literární jest hospodské povalečství a že alkohol drží v hmotné i duševní porobě statisíce, ba miliony našinců, a že boj proti němu jest dobrý boj kulturní. Rád bych za sebe vyslovil jen přání, aby boj proti alkoholu nezvrhoval se v boj proti životu radostnému a plnému a neprojevoval se puritánskou posmušilostí; nikoliv, veselé, radostné barvy ať vlají se zbraní abstinentů českých! Dr Foustka pěkně pověděl, že „abstinence není askese“, že „chce čistší radost životní bez umělého opojení“; ukázal i, jak by získala abstinence kultura estetická a estetika denního života. Rád bych právě s tohoto hlediska dodal k tomu několik vět. Základem estetického citění a ještě více umělecké tvorby jest jistě *opojení*, t. j. zvýšený život vnímavosti smyslové, citové, obrazivé, a právě zde škodí alkohol tím, že tuto zvýšenou vnímavost, bystrost, pružnost otupuje. Kdo jest zvyklý opijeti se těžkým, temným opojením alkoholovým, nemůže opijeti se lehkým, radostným, světlým opojením estetickým; kdo se opíjí alkoholem, jest nevnímavý k opojením vyšším, k opojení, jaké přináší jemnému člověku pohled na krásu přírodní, nebo na krásu lidskou, nebo na krásu uměleckou (člověka nepokaženého alkoholem *opíjí* doslovně již vdýchování čistého, horského

vzduchu a přináší mu požitky fyzický i estetický). Často namítá se, že nezdrželiví byli i někteří velcí umělci a tvůrcové. Pošetilá námitka, která nedokazuje než jedno, že síly jejich byly tak výjimečné, že jich neoslabilo a nepodrylo patrněji ani zneužívání jich; jsou-li velcí, nejsou velcí *proto*, nýbrž *přesto*, a nikdo nedokáže, že by nebyli větší, nebýt tohoto zneužívání. (Někteří z nich to dokonce cítili.) Jest snad v živé paměti dosud nedávná anketa spisovatelstva a umělectva německého o poměru, jak se staví k alkoholu. A byť i někteří nezavrhovali sklenice vína, v *jednom* sjednotili se všichni: v odmítnutí bludu, že by přinášel alkohol uměleckou inspiraci a že by jí směl umělec nebo básník v něm hledat. Všichni odmítli velmi rozhodně tohoto zdánlivého spojence umělecké tvorby a proradného stupňovatele umělecké inspirace.

Nové překlady z Balzaca do češtiny

Zaznamenáváme zde dva nové překlady z Balzaca; v Knihách dobrých autorů, vydávaných pí Kamilou Neumannovou, vyšla Balzacova Dívka se zlatými očima, v Moderní bibliotéce, redigované Hilarem, vyšlo několik jeho Povídek šprýmovných se slušným úvodním článkem Breiského. (Nesprávná jest tu však odsudková poznámka o Brunetièrově monografii o Balzacovi; Brunetière i jako kritik i jako osobnost spisovatelská stojí mnohem výše, než patrně asi tuší pan Breiský, a práce jeho o Balzacovi jest mnohem jemnější, intuitivnější a hlubší i zákonnější a čistší v metodě než proslulá brilantní a oslnivá studie Tainova z jeho Essayí.) Obě tyto nové překladové knihy podávají ovšem z Balzaca sotva víc než drobty a odštěpky jeho vlastního velikého díla.

Poesie objektivní nebo subjektivní?

Občas vyskytují se nářky nad básnickým subjektivismem, nad autory, kteří se obírají jen svou ctěnou osobou, jak se říká, a volá se po básnících, kteří by byli mluvčími němých a spoutaných zástupů. Myslím, že konec konců nemá rozdíl poesie subjektivní a objektivní toho významu, který se mu přikládá. Řada básníků zpívala a zpívá o cizím utrpení, a přece nevzruší, nedojme jím nikoho. Naproti tomu jsou básníci, kteří zpívali jen bolesti svého nitra, ale tak intenzivně a tak typicky, že každý se v nich poznal — na této vroucnosti a plamennosti přečtení básníkovy nitra jedině záleží, ať přečítuje jím hoře své nebo cizí. Goethův Faust na příklad jest básní skrz naskrz subjektivní, ano egoistickou — není přece ničím než bojem o vývoj a růst osobnosti, individuality — a přece jest chápán radostně velikou částí lidstva, již jest zasvětitelům do tajů vnitřního života.

Studentský almanach 1908

byl vydán právě ve prospěch Svazu slovanského studentstva; má pěknou uměleckou výpravu Frant. Kysely a slušnou úroveň prací literárních (od prof. A. Krause, Mahena, Šrámka a j.). K almanachu jest přiložena pěkná upomínka na rok

1848: klavírní úprava Smetanova Pochodu legií studentských a gard národních, barevný obrázek Studentského legionáře, otisky proklamací a kalendářík historických událostí od března do června, pokud se týkaly studentstva.

Pomník Henrimu Becquovi

básníku Krkavců a Pařížanky¹ — poprsí od Rodina — byl nedávno odhalen v Paříži na křižovatce Avenue de Villiers a boulevardu de Courcelles. Dramatik Alfred Capus proslovil slavnostní řeč.

Dopisy Julia Zeyera Karolině Světlé

Ženský svět v 20. června [1908] počíná otiskovat listy Julia Zeyera Karolině Světlé; první z nich jsou z Vodňan z léta a podzimu 1892 a jsou nevšedně zajímavé. Cituji z nich: „Nemyslete, že Vás nechápu. Není bolesti, kterou bych pochopiti nemohl. Ztráta milovaných je strast až nesnesitelná momenty. Ale ztráta jejich lásky je trpčí než ztráta jejich vlastní. Kdo tu bolest nezná, nezná lidského utrpení dno.“ A odjinud: „... To je to, co se banálně nazývá pokrokem, slovo, které se začíná mi protiviti jako slovo ‚osvěta‘. Zápach žurnalismu z těch slov vane, toho největšího zla naší doby. Ne komunism, ale žurnalism niveluje. Od té doby, co se téměř každý dle svého žurnálu modlí, nemyslí a necítí už většina lidí.“ ... „Máte pravdu, hledí se v Rusku spatra na české věci, a nestojím také naprosto o to, překládá-li kdo moje věci. Psal jsem pro obecenstvo české a jiné mne nezajímá. Nedělám si z toho také pranic, nezajímám-li já zase to cizí obecenstvo. Tu tak zvanou literární slávu odbývám s útrpným úsměvem. Kdo poznal, co to bolest velká, těžká, skličující, nemá smysl pro malicherné ty projevy“... Zeyer dotýká se také snů i snah o přeměnu a obrodu lidské společnosti, socialismu a anarchismu a prohlašuje své sympatie k anarchismu, ovšem bez jeho terorismu. „Přikládám dva výstřižky z novin, referát o osudu ‚dynamitardů‘ v Belgii. Upozorňuji Vás tím na anarchistu ‚Moineau‘. Jak je možné v něm vidět ‚zločince‘? A odsouditi jej na dvacet let! Tím odsoudila se vlastně ta nenáviděná měšťácká společnost sama k věčné hanbě. — A té společnosti mělo by být škoda?...“ Listy tyto měly by býti otiskovány s větší péčí, než se děje v Ženském světě, kde se hemží tiskovými chybami.

Sjezd na ochranu památek v Praze 1908

svolává na dny 27. a 28. září Společnost přátel starožitností českých s kutnohorským Vocelem, čáslavskou Včelou, Vlasteneckým spolkem musejním v Olomouci i s Klubem za starou Prahu a Svazem čes. spolků okrašlovacích; sjezd ten bude zároveň 3. sjezdem českých archeologů a spolků musejních. O účelu sjezdu čteme ve